

Wanneer gaan we nou werken?

Twee taalvormers over hun werk op basisscholen.

1 januari 1999

Auteurs: [Lucie Visch](#), [Suzanne van Norden](#)

Volume: [30](#)

Nummer: [3](#)

Pagina's: 153-162

Documenten

- [moer_jrg30_028.pdf](#)

taalvorming lucie visch suzanne van norden een van de disciplines van kunstzinnige vorming is wanneer gaan we literaire vorming ook wel taalvorming genoemd bij taalvorming wordt taal gezien als een communicatieve en initiatie middel waarmee je kunt nite drukken en wat je waarneemt wat je meemaakt wat twee taalvormers over hun je beleeft en beleeft wat je voelt en wat je wilt consulenten taalvorming van kunstbe taalwerk op basisscholen drukwerk plaats werken op aan te rdarn se basisscholen in korte projecten niaken leerkrachten en kinderen kennisniet de werkwijze maar er zijn ook langdurige begeleidingsprojecten de laatste worden vooral aangevraagd door zogenaamde achterstandsscholen op de meeste van die scholen wordt taalvorming gezien als een noodzakelijke aanvulling op de taalmethodiek op een paar scholen is de taalmethodiek zelfs afgeschaft daar wordt het helle taalonderwijs opgehangen aan de kunst en de kinderen in taalvormingslessen schrijven lucie visch suzanne van norden en mijam zaat zijn als consulenten taalvorming verbande kunstwebtaaldrukwerkplaats te Amsterdam in twee artikelen beschrijven ze wat er volgens leunvisie komt kijken bij een open deur laat vvc als taal is communicatie het is de ervaring van de consulent dat deze deur in het reguliere basisonderwijs nog veel verder mag worden opgezet het is plezierig en leerzaam uitdrukking te geven 61nplc h aan je eigen ervaringen en gevoelens en deze te delen reet andere nog te vaak is er echter sprake van technisch onderwijs voorzien van een conrnu nica tef s a nsje lucie visch en suzanne van norden geven in het eerste artikel een inspirerend verslag uit de praktijk van de taalvorming mijam zaat geeft vervolgens een verantwoording van de theorie ook in de verbinden van taal en waarneming opzet van de artikelen gaat de concrete ervaring suzanne vooraf aan de theoretische beschouwing het begin van een taalronde in het lokaal van groep 3 hebben we een kri ng gemaakt op k l e ur

van de kle r en die d e kinder e n a a nheb b e n rode bro ek e n en truien naa s t e lkaar d a n blauwe e n zo no g meer kl e ure n eerst no e m ik ze lf kl e uren d a n zit d e me erd e rh e id in de kri ng e n nog maar e e n paar kinderen aan hun tafeltje ik vraag welke kleur we nu zu lle n vrag e n va n a lles wordt g ero e pen i n 1999 3 moer 153 het wilde weg maar er zijn ook kinderen die toevoegen serhat een jongetje dat altijd kijken welke kleur truien er nog over zijn en bang is fouten te maken zegt ine e ns uit dan roepen roze of grijs laat over auto s weet hij veel sa men slagen wat hebben kinderen soms toch een gekke we e rin uit te leggen wat een uitlaat is aan de patronen en teksten op hun kler e n valt mij kinderen die dat niet w e te n op het bord op ove ral worden truien uitgerekt e n be s tu wordt e e n uitlaat getek e nd waaruit blijkt dat deerd ook merken we al obse rve rend dat hij niet zo makkelijk i s onder te brengen in de s ommige kleuren niet zo gemakkelijk t e c atego rie en vierka nt rechthoekig of rond b e no e men zijn of dat er versc hil lende menin gen ov e r be staa n zo ook bijvoorbeeld mijn waarom dee d je dat nou m et die vormen eigen t ru i is die nu grij s zwa rt of groen een vraagt d e stagia ire di e erbij was na a floop s oort ge mengd bre iwerkje i s het ik vind dat v a n d e o c ht e nd aan mij he t e erste w a t me t e ik h e t zelf mag be sli ss en en dat vinden de binnen sc hiet is omdat ik taal en wa arn eming kinde r e n goed a an elkaa r wil ve rbinde n d aa ro m hoort ook ten s lotte zit i e dere e n in e e n onv e rwachte h e t be gin van d e ochte nd erbij het b ekijk e n volgorde en benoem en van d e kl eure n van kler e n ook al h ebb en w e h e t daa rna niet mee r ove r ik leg d ri e grot e vell en papi er op d e tafel in kleren van a f d e ee rste minuut v an e en het midden en te ken op een e rvan e en groot taalvornungs les duik ik m e t de kinder e n vi erk ant huis ro e pt i em and daarna h oo r ond e r in e e n pro ces v a n w aa rnem e n b e no e ik v a n verschillende k a nten he t woord vi e r men beschouw e n ass ociere n ik bedenk kant ik vraa g wat er all ema al vi e rkant is op werk v orm e n e n st e l vragen die d e kinder en stra at z e b eginnen door e lka ar te ro ep e n ik en mijz elf prikk elen om onde r wo orden te sc hrijf op w a t ik opvang het is groep 3 e n br en gen w a t we zi en en me emak e n de het i s fe brua ri ze le z e n a lles mee r aa m w e rkv ormen zijn ee n s oort raamw erk ik m uur stoep sc hoorst e en z e lfs w ee t nooit precies wat ze zull en opl e v e r e n ik daarna teken ik ee n r echthoek op h e t bedenk bijvoorb e eld ni e t va n te voren da t ik tw e ed e v e l opnieuw roept iemand raam ee n l esj e wil ge v en over v o rmen vi erk ant we kijken naar de ramen van de klas e n zi e n re chtho e k rond en dat de kind ere n dat na ineens d a t die zijn samenges te ld uit vierkan afloop moet e n wet e n maar wel b e denk ik te n e n r ec htho e ken pl a fond zegt ie mand dat vorm e n mi ssc hi e n een go e de ma ni er zijn we kijk e n omhoog het pl a fond blijkt ver om hun waarn e ming van dagelijkse dingen te d e eld in kleinere vierk a nte ra a mwerkj e s ook ric hten en te versc herpen dat we on s v erv ol het b o rd b es taat uit e en lan gwerpig s tuk e n gen s lan gduri g bui ge n o ve r de vorm van ee n twee min of meer vi e rkante s tukken ik vraa g te levi s ie en ove r de betekeni s van he t woord of er thuis ook iet s r ec htho e kig is dat l ei dt u itlaat is een onvoor s pelb ar e opbren gst van t o t de kwe stie is ee n t el e vi s i e r ec htho ekig ik d e w erkvorm voel bijna hoe hard d e hersen s om mij heen a a n he t werk zijn wel rec htho e ki g maar praten naar aanleiding van eigen tek-

sten o ok wee r nie t luci e zo leidt de opdrac ht nie t alle en tot het zoeken naar woorden ma ar ook tot preci e zere ik pr aat met de kind e ren van g ro ep 4 naar obse rvatie we kijken in een s h e el precies naar a a nleiding van d e t eks t e n di e ze gesc hreve n voorw e rpen in het klaslokaal wa ar w e zitten hebben over ee n aandenken en o o k stimuleren mijn vragen een s oort varsh a hee ft gesc hreven ov e r een k e ttinkj e obser vatie in ge da chte n hoe zi en dinge n in je van nep goud uit spanje nada t ik haar te kst eigen huis e r e i ge nlijk preci es uit o f o p de h e b vo orgel eze n ho ud e n w e ee n ro ndj e route di e je n e emt v an hui s n aar sc ho o l wa arin iederee n een ding opnoemt dat bij ik voeg nog een blad toe m et rond e vorme n h e m thuis nep is ik v e rtel dat ik thuis ee n als i e dereen t e gelijk woorden sc hre e uwt nep roos heb hij is van pl a sti c n aast me zit besluit ik een rondj e te doen iede r ee n ma g deni se zij h e eft thui s ook e e n ne p roo s op het rijtje af nog i e ts aan de verzam elinge n pre vin heeft een ne p spieg e l raquel ee n 154 moe r 1999 3 komt omdat yvandera nooit veel zegt en nu opeens wel of omdat de kinderen extra ak geïnteresseerd zijn in nep geld ik vraag steeds waaraan je kunt zien dat iets nep is op een gegeven moment vraag ik w ie er iet s heeft h24 waa raan je kunt voelen dat het nep is ik vertel over de plant in de bank waaraan ik niet kon zien of hij e cht of nep was en dat ik toen aan een blaadje ging voelen raquel ve rt elt een verhaal over nep geld dat niet aan h et magneetj e op de koelk as t bl ee f kleven e n echt geld wel z e kent het woord magneet niet maar ze kan het duid elijk om s chrijven n e p oorbel ver schillende kind e ren h e bb e n zo n dingetje dat op de ijskas t pla kt ya s sine thui s nep fruit morqiana h e eft nep geld zegt dat echt geld van ijzer is en dat he t na dit rondje vra a g ik wat is nep eigenlijk daarom blijft plakken nep geld i s van plas tic ho e kun je het nog meer zeggen niet echt en dat blijft niet plakken op een magnee t ik ze gt een kind ik schrijf het op het bord herhaal nog een s wat hij zegt zodat iedere en onde r h e t woord nep kun j e het o ok nog het verha a l v a n r a qu el kan be grijpen kun op een andere manier zeggen namaak je ook horen of i e ts ne p i s of echt dauke liet val s zegt jo s ephin e oh j a je he bt valse een ke er e en guld e n v all e n en to e n kon ze tand e n en een valse pruik z e gt ee n kind horen dat he t e e n neppe guld e n w a s h e t i s een ande r kind ze gt dat plastic een a nde r bijna to uur en ik s tel voor d a t w e stoppen woord voor n e p i s ik a a r z e l e ven maar m aa r dan la a it het g esprek to c h op ee ns weer schrijf het erbij dat woord plasti c zorgt op we h e bb e n het over nep huil e n en n ep v e rvolgens v oor v e el onduidelijkheid d e nis e schrijv en en nep la c h e n j e kunt dus ook ze gt dat ze een n e p b e ke r h ee ft w a araan alle rlei dinge n n e p do e n kan j e zien dat hij nep i s want hij i s van pl a sti c wa ar i s e en ec hte b e ke r dan v a n ik ben er in dit soo rt ge- sprekke n op uit om de gemaakt er worden verschill e nd e materialen kindere n ac ti ef te laten nad e nken over taal geno e md beton steen glas wat ik do e i s vra- gen opro epen bij de kinde ik vraa g me hardop af of ee n plas ti c beke r en e n zelf vr a ge n st e llen ik le g ni ets uit niet gewoon een plas ti c bek e r i s maar dat is want ik denk dat het de kindere n v e el meer volgen s d e ni se ni e t zo opl e ve rt als z e zelf nad enke n en niet ant e e n ander kind ve rtelt dat z e een ne p pop woorden kome n in plaats van hen uit te he e ft ik vra ag waaraan je kan zi e n dat het een legge n wat nep b e tekent vraag ik naar hun nep pop i s hij is v a n

plastic dus nepevervingen met nepe samen vullen ze de poppen zijn van plastic gemaakt waar zijn betekenis van dat woord in en ontdekken ze echte poppen van gemaakt die vraag geeft de hoeverheid nuance ervan enige verwarring een kind zegt dat een echte niet alleen probeer ik de kinderen aan het pop van stof is gemaakt en ander vindt dat nadereken te zetten zij zetten mij ook aan echte poppen van ijzer zijn en een derde zegt het nadenken jos hua bijvoorbeeld met zijn dat echte poppen van hout zijn ik herhaal opmerking dat alle poppen nep en alle een steeds wat een kind zegt dus een echte pop babies echt zijn is van hout ik vraag of het misschien niet zo ik weet van tevoren nooit hoe het gesprek is dat alle poppen nep zijn of juist allemaal zal lopen het enige wat ik doe is een paar echt joshua zegt dat alle poppen nep zijn teksten uitkijken om voor te lezen ik kies alleen baby's zijn echt daar laat ik het bij teksten die bij mij vragen oproepen en waar van ik denk dat dat ook bij de kinderen het yvander avertelt een verhaal over nep geld geval zal zijn er staan twee dingen van op Curaçao het is plotseling doodstil ieder tevoren vast het tijdstip waarop het gesprek een luister naar yvander ik weet niet of dat plaatsvindt en het gegeven dat we naar aanleiding 1999 3 moeder 155 11 uipinyndoc tje noeler roer 7re emir 51 u 14 wnl ier 7n z ding van de eigen teksten van de kinderen zich uitgenodigd velen om hun gedachten praten in dit soort gesprekken probeer ik zo en er variëren onder woord en te brengen dicht mogelijk de natuurlijke situatie waarin mensen met elkaar praten te benaderen zoals dingen in de kring we op het schoolplein of voor het begin van Suzanne de lesope en een associatieve manier praten over wat ons bezig houdt zo praten we ook tijd en sijn mijn huis heb ik vierkante en langwerpige dit soort gepland gesprekken de kinderen voorwerpen verzameld en in een zakje gestopt bepalen in feite het gesprek ik ben er om te vanochtend bij groep 3 haal ik ze een voorzorgend dat de sfeer veilig is en dat de kinderen een tevoorschijn en leg ze op kartonnetjes op 156 moer 1999 3 een tafel midden in de kring een strippen dat er nog meer verhalen zijn dat is goed kaart een washandje een pannelap een maar ik vraag wie een ander voorwerp wil snoeppapier een boterhamzakje een leetje pakken om er iets bij te vertellen en een gestreept papieren zakje een envelop ramazan pakt het dollarbiljet en vertelt een briefkaart een papieren zakdoekje een meteen dat hij twee dollar had gekregen van pleister en suikerzakje en een disette een zijn vader ik vraag wat hij er mee heeft cassettbandje een dollarbiljet een vilten gedaan geld gekregen zegt hij dat snap ik onderlegger een zakje kruiden een blokje niet hoe kan dat vraag ik er volgt een gele plakbriefjes dat is voor de telefoon lange uitleg ramazan spaant zich enorm in zegt moona beslist de kinderen zitten er om in het nederlands niet zijn ers te taal met hun neus bovenop ze willen allemaal duidelijk te maken wat er gebeurd is de zeggen wat iets is of waar het voor is andere kinderen luis tere en proberen soms als ik gek word van de vingers zeg ik alstehelpen als zedenken te weten wat hij je weet wat het is zeg je niks maar doe je je bedoelt we komen er stap voor stap achter ben en over elkaar het wordt meteen een dat hij samen met zijn broertje het geld stukruister met over elkaar geslagen ben en ergens is gaan wi sselen het woord wi sse kun je niet voor

d e neu s van de juf zw a ai e n l e n gebruikt hij ni et hij zoekt e r duidelijk ik ge ef
beu rte n voor b e noemen e n uitlegge n wel naar en vindt het pa s minuten later
als er zijn minder k a rtonn e tj es dan voorw e r we alw ee r bijna in e en a nd er
verh a al zitt e n p e n daa rd o or worde n d e ka rtonn etj es ee n y as min a h eeft
de p a nn e nl a p ge p akt z e is s oort visuele c ategori een wat mo e t bij wat zi c
htbaar h eel er g v e rlege n maar ze heeft h et lig ge n ik vraag de kind e ren waar
ik i ets mo e t ding to c h zonder aarzelen gepakt ik z eg n ee rl eggen en o ok of z
e iet s willen verand e vert el maa r z e zegt mijn mo e der he eft r en van pla a ts
e e n p a nn enlap wordt naa s t het ook maar d a n l a ng zo z e wij st het a an o ja
wash andj e ge l e gd wa arom dat wee t ik ni e t knikken so mmi ge kinder en je
hand kan er e n ik vra ag h e t nu ook nog niet e e n in wat pakt ze dan als het
warm i s ik ve rplic hte v e ra ntwoor ding vind ik ee n t e zi e h e t nog ni e t h el
e maal v o or m e en vraag ho ge dremp e l in het spann e nde sp e l dat nu wat is
het d a n wat ze p akt yas mina la c ht onts t a an i s later vraa g ik het w el dan bli
jkt maar snapt mij niet wa a r komt het uit bijvoorb e eld da t de s tripp e nka art
na as t ee n vraag ik di e vraag s napt ze wel z e maakt sno e ppapi e rtj e hoort
omd a t z e to e valli g pre ee n gebaar van ee n vi e rkant ding e n zegt ci es hetz
e lfd e form a at h e bb en e rbij oven aha ik vra ag do o r wat maakt ik vraa g wi e
ie ts t e v ertelle n heeft bij een van je mo ed er wel e ens in de ov e n g e bak ik d
e v o o rwerp en op d e t a fel selman s taat o p en wil we t en wat gebak i s n a
wat hee n e n w ee r pakt het washandje e e n w a sh andj e z egt hij prat e n ve rt
e lt z e dat haar moede r koekjes en kijkt a fiva c ht end ik vraag waar hij dat bakt
d aarover k a n ik ve rd e r vragen e n geb ruikt ik ga onder d e douche z e gt hij
op in e ens li chte n h a ar o ge n op en wordt haa r mijn v raag wat hij dan doet m
et he t wash andj e ve rh aal beeld end a ls d e k oe kj es nog warm b e gint hij t e
v ert elle n dat hij de ze ep e ri n do e t zijn li gg en ze op tafel z e moeten koud
ande re kinde re n b eginne n t e l ac hen ik zie word en yasnuna mag e r wel ee ns
eentj e ook h e rke nning e r wordt v as t v e el g esp ee ld proev e n z o ga a n we
vi a d e voorw e rpen van ond e r dou c hes ik vr aag door bij selman ov er verhaal
na a r verhaal h et douchen wi e do et de douch e uit dat de ple is t er che ne lla v
ertelt dat z e was blijkt zijn moeder te zijn want da n moet zijn ge vall e n m e t de
fiets ze vindt dat duide lijk broertje eronde r g aa n julli e nooit samen g e noeg
maar ik blijf doo rv ragen ho e het nu douchen vraag ik gelach bij de andere n pre
cies kwam dat ze viel haar wiel kwam ne e zegt selman ik wend m e tot de kri ng
naas t de s toep blijkt nu ze viel op haar knie e n vraag wie we l eens m e t ie m
and samen de s tripp en kaart has an mo e st m e t de tr e in doucht of in bad zit
chun vert e lt giechelend e rgen s heen mo e st j e s tempelen nee was hoe hij on
der de douche niet zijn neef sp e elt het we l e n trein vraag ik nu ja hij was en
hoe ze s oms de barbiepop van zijn zusje g e el we praten ve rder over hoe in de
trein m eenemen ik zie aan vingers e n g ezichten de deuren open gaan 1999 3 mo
er 157 he t gest reepte zakje mohamed vertelt met als de kinderen binnen komen
begint een een stroom van woorden en g eba ren over aantal meteen latifa s tekst
te lezen als snoepj e s kopen in m a rokko en dan waren ied e re e n in een halve
cirkel voor het bord zit we op h e t hoekje en dan gingen we het vraag ik of latifa
haar tekst wil voorl ezen ik opeten koekjes en chocola waren het ze vraa g wi e er

iets aan latifa wil vragen over de leden uit aan andere kinderen ook aan de haar tekst iets wat je niet begrijpt of iets uilen en de duiven zegt hij opvragen omdat je er graag meer over wilt weten veel verduidelijkt hij dat er een plek was met veel vingers latifa wijst een kind aan dat een vogel ook kuikentjes wat zijn kuiken vraagt aan haar mag stellen abdel kijkt naar tjes kleine tripjes weten verschillende kind in mij en stelt zijn vraag aan mij ik zeg dat ik er de ren niet bij was in marokko en dat ik het dus niet weet abdel snapt niet hoe het kan dat latifa wat doen voorwerpen in een taalronde eerst een mier doodmaakt en dat die mier ongeveer allemaal wat je in een taalronde nodig daarna in haar schoolhoening ik help abdel met het bedenken je kunt ze bekijken en betasten het formuleren van zijn vraag en herhaal die benoemen beschrijven je kunt vertellen waar dan nog eens zodat iedereen erop de kans horen je ze wel eens eerder hebt gezien waar ze wat abdel vraagt voor die nen of waarvoor je denkt dat ze latifa antwoordt niet meteen een paar misschien dien je kunt zien categorie en kinderen roepen dat ze het weten ik vraag of indelen je kunt erover van mening verschillen bij waarden in marokko als dat niet het leen je kunt vertellen over gebourtenissen geval blijkt te zijn zeg ik dat ze het dan niet waaraan ze je doen denken en zo verhalen kunnen vertellen latifa is de enige die het weet brengt anderen weer op hun eigen verhalen latifa zegt dat er een andere mier in haar voorwerpen roepen taal op een stuk schoolhoening ik verder het in haar tekst door voel ik tijdens de taalronde bij de toenging een andere mier in mijn schoolhoening kinderen de behoefte om iets te zeggen te vertellen ik probeer het een beetje in banen en ik lees de twee de zin nog eens voor omdat ik te leide en vorder doe ik als begeleidende die niet goed voor me kan zien en toen zag eigenlijk niets anders dan vragen stellen mijn ik een mier achter mij aanlopen en ik had de vragen gaan uit van wat een kind zegt zijn mier doodge maakt gebaseerd op mijn nieuwsgierigheid daar na ik loop voor de klas heen en weer en stel me gericht op verduidelijking wat er voor hardop voor hoe latifa daar in marokko liep verhalen komen weet ik nooit van te voren ik draai me om kijk achter me en zeg hem er komen er altijd heel veel ik help de een mier daar loopt een mier achter me aan kinderen te nslotte er een van te kiezen om ik vraag aan latifa of het zo ging ze knikt schrikt vast te leggen in een tekening en toen maakte je hem dood latifa knikt in een bijbehorende tekst stuur ik ze gniks ik probeer me een voorstelling te maken van wat latifa precies deed een tekst is nooit in een keer goed even is het stil in de klas dan roept erik lucie maar hoe maakte je hem dood ja hoe maakte je hem dood vallen andere kinderen in groep 4 heb ik de tekst van latifa op het hem bij latifa zegt dat ze hem met haar bord geschreven schoen doodmaakte ik vraag wat ze met haar schoen deed latifa gaat staan en trapt en ik ging met mijn moeder naar paarkeer met haar schoolhoening op de grond marokko en toen ging ik naar latifa kent het nederlandse woord niet erik buiten en toen zag ik een mier zegt trappen ik vraag je ging hem dood achter mij aanlopen en ik trappe latifa knikt ik veeg in haar tekst had de mier doodge maakt gemaakt uit een verandere het in getrapt en toen ging de mier in mijn schoening

en le eg s tuk bord schrij f ik m et grote e n ik ging huilen en ik had een letters
noo p da aronder s chrijf ik trappen ple is t er ge kregen latifa heeft e en mier
dood getrapt wie heeft 158 m o er 1999 3 er op een andere manier w eleens een
klein als je een tekst schrijft staat het er nooit in beestje dood gemaakt nu komt er
een een keer goed dat kan niet en dat hoeft niet stroom van woorden los ik schrijf
op wat de dat i s een hele opluchting voor kinderen kinderen zegge n er ont s taat
een l a nge lijst het schrijv e n op zich doe j e in je eentje maar schudden drukken
vergiftigen snijden per wat eraan vooraf gaat en wat er daarna komt sen knijpen
slaan laten s tikken rijden laten doe je met elkaar dat je elkaar kunt helpen verd ri
nken stampen klappen schiet e n ver om je te kst duidelijker te krijgen e n dat dat
plett eren gooien ni e t in ee n sfeer va n goe d of fo u t gaa t i s een bij e lk woord
vraag ik naar de e rva ri ng die gerustste ll end idee voor de kinderen leer e rbij
hoort wat w as h e t voor bees tj e ho e krachten zijn van tevoren vaak bang dat h
e t de e d j e het pre c i e s ufuk vertelt d a t hij een bedr ei g end i s voor e e n
kind a ls zijn tekst homm el in zijn hand doodmaakt e hij laat klas sikaal b esprok e
n w o rdt in de praktijk zien hoe hij zijn hand dichtkneep ik vraag blijkt het tegen
deel kinderen v ec hten erom wat hij met zijn hand deed wa a rdoor di e om hun
tek st op het bord te krij ge n ik zorg homm el dood ging ufuk ze gt dat hij gin g e
rvoor dat de s feer pos i tief en opbouwend pers en een ander kind zegt knijpen ik
blijft en dat de schrijv e r meeste r blijft ov er vraag wa t het verschil tuss en pers e
n e n knij zijn tekst ik verander nooit i e ts a an de tek s t pen is volge n s erik ga a
t per se n ve el hard e r a l s h e t kind h e t nie t wil da n knijpe n bij pers en k omt
ec ht al h et in he t b e gin zijn de kind e ren zo ve rbaas d bloed eru it ik wil een p
a ar keer stoppen met dat z e zelf iets ov e r hun teks t te zeggen de lij s t op h e t
bord m aar de kinde ren gaan h e bb e n dat ze alles wat e r over hun tekst m aar
d o or me t woorde n ro open ik prob ee r ge z eg d wordt goed vind en na v e
rloop van zove el mogelijk woorden op te s chrij ven a ls tijd ontwikkel e n ze e en
kritisch e blik op hun ze vol ge ns mij geno eg geschr e euwd hebben taalprodu c
ten door same n teksten te be spre stop ik met sc hrijv e n en vraag ik aanda cht
ke n worden d e kind eren de elgenoot van voor d e la a ts te zin e lka ars sc hrijf
proces sa m e n houden ze zi ch bezig met de vraag ho e de tekst duidelijk er kan
worden doordat d e aanda cht zich richt op de inhoud vindt er z involle en betek e
ni s volle c ommunic atie plaats de kindere n wi s sel e n e rv a ri n gen gedachten
e n ideeën uit er kom e n daarbij vanzelf vers c hille nde begrip p e n woord en e n
taalpr o bl e m e n naar voren in he t b e gin z i en d e kinderen he t bespr ek en
van teksten al s een spel het is leuk dus dan l ee r j e er ni e t van is hun c onclusie
soms vra agt e en kind tijd e ns e en t a alvormings les waari n i e d e re en ontzett
end ac ti e f meedo et wanneer ze nou gaan w e rken als ik dan z e g d a t we aan
h e t w e rke n zijn krijg ik e e n onge lovig e blik na e en paa r ke e r ontdekk e n z
e dat h e t ni e t alle e n leuk is om zo te werken maar dat hun teksten er ook beter
van ez worden kya onvoorbereid beginnen met een taalrond e suzann e ko 111
101 s ochtends zitten we zonder een onderwerp te hebben voorbereid in groep s
ik heb een stape l onderleggers gehaald potloden d e 1999 3 moer 159 tekstschrif
ften van de kinderen papier met blaadje niet een kader erop ee n onderlegger en
verschi ll ende soorten k a ders voor t e keningen een potl ood tek e n j e eigen vo-

ordeur zeg zwart e p e n n e e n gekleurd kaftj e zod a t ik ik precies ho e hij er uit zi et e n ook wat er all e kanten op kan naast of boven de deur zit misschien ee n de kinderen druppelen de klas binnen e n ik b ri ev e n bus een bel ee n raam iede reen gaat ga tuss en z e in zitten en hoor ho e z e m et teke ne n heel pr ecie s t erwijl ze tekene n en ik e lkaar praten ov e r het sint m a arte n lop e n teken ook kan ik even nadenken ik merk dat gister a von d over hoe z e bij juffrouw cisca s ik zin krijg om bij mijn tekenin g te ve rte lle n hui s aanb e lde n en and e re dinge n di e ge b e ur dat i s du s mijn vol ge nd e opdrac ht ve rte l a a n den bij het aa nbellen en het s no e p dat ze j e buur over j e voord e ur bij de tekening ge kregen he bben in mijn hoofd begint zich d e ge ne di e luist ert mag vrag e n s te llen er is ie t s t e vo rm e n waa rov er mi s schi e n de t aalron ee n druk ge praa t in tweetallen ie d e reen w ij s t d e k a n ga an ni e t all ee n over he t sint m aar op t eke ninge n zo h elpt e en t ek e nin g bij h e t t e n lop e n denk ik dat i s e e n b ee tj e s a ai e n ve rtell en ove r details waa r j e zonder t e ke ning b o ve ndi e n h e e ft mi s schi e n ni e t i e d e re en h e t misschien ni e t zo snel op zou komen ge daan w el mi ss chie n o v e r s no e p dat ka n ik all e e n d e voorde ur b es chrij ve n vind ik nu uitbreid e n naar a lle rlei s oorten s no ep di e je ni e t genoeg voor een schrijfopdrac ht ik vaa k o f graag e e t hoe h e t er uit ziet ho e j e vert el a l s h e t wee r stil i s ho e ik vaak h et prec i es eet waar j e he t koopt of krijg t thuiskom e n dan mijn fie ts bij de voorde ur om in de kri ng te kom en b e de nk ik nog zet e n dan ge tik hoor o p h e t ra a m van de st ee ds een beetj e in de sint ma art e n sfee ren buu rv rouw d e b u urvrouw zi e t me thuis d e nk e nd o ve r aa nb e lle n bij voorde ure n da t kom e n e n wil ee n praatj e ma ke n z e komt we op volgord e v an je eige n hui s numm e r uit de d e ur ik s ta te prat e n m e t de sleute ls in kunnen gaan zitt en dat gebeurt in globale mijn h a nd w a nt ei genlijk wil ik n aar bov e n gr oe p e n va n ti e nt a llen e n hond e rdtall e n gaan ik v r aag bij wi e o ok we l ee ns ie ts ge b e urt d e kind ere n zitten we do en vervolgens een voor d e de ur d e k i nde re n ve rt elle n ee r s t ook n a menronde ik wil a ltijd dat z e no g i e t s ov er buu rv rou wen die bij voo rb ee ld o ver ande rs z egge n bij hun naa m h e t hui s num h e t b alkon han ge n e n ro e p e n w aar i s je m e r no e m e n vind ik e en b ee tj e s aa i ik de nk mo e d e r maar ook and e re din ge n kind e ren aan a l die huize n en ze g vert el bij j e na am di e aanbellen bro e rtj es di e d e de ur vlak vo o r h oeve l trapp e n j e op mo e t v o o rdat j e voor j e j e n e u s di c ht s laa n t e rwijl j e geen sl e ute l h ebt voord e ur s ta a t i e de reen b e gint te de nk e n e n thui s kom e n e n e r i s ni e mand ik la at z e nog te tell e n w e doen d e rond e e n alle e n het ee n s een tw ee talgespre k doen nu me t de no e men va n h e t aant a l trapp e n r o ept al weer buur aa n hun a ndere kant ov e r dinge n di e and e re din ge n op ho e no e m j e e en hui s dat voor d e de ur ge b e uren ik b en t evrede n er b e ne den i s zonde r trap kind eren g ev e n kan ee n g o e d e sc hrijfopdracht vol g en met woord e n b ega n e grond hui s b en e den par twe e onde rd e l e n besc hrijf ee rs t pre ci es ho e j e te rre e en kind zegt d a t hij h ee l v ee l tra pp e n voord e ur e r uitzi e t e n d a n over i e t s d a t d a ar hee ft in klein e stukj es m e t s tee d s e en plat vl a k voor w el ee n s geb eurd is d e kinde re n stukj e e rtu sse n er wordt uitgel eg d op mijn beginn en a ll e maal me t ee n te sc hrijve n vra ge n over deuren h ekjes

tu sse nde ur en belle n tra ppen di e binn e nin j e hui s zijn ik hoe l a nger ik met taalvorming werk ho e v ind h e t le uk e n geef daarom hier en daar wa t ze ke rd er ik ben ge word en da t e r altijd ie t s is lan ger tijd om t e ve rtelle n al s d e b el ter s pra k e om o ver te prat e n in ee n gro e p e n ve rvolge ns komt vraa g ik ee n pa a r kind e ren hoe hun bel ov er te s chrijve n e e nvoudig omdat i e d ereen klinkt er klink e n zoem ers belletj es van trrrin g ook elk basissc ho o lkind d e he l e d ag van a ll es dingd on gs d e kindere n zijn h ee l betrokke n wa arn ee mt e n b el eeft som s h o or ik lee r praten s om s door elkaar hee n m a ar iederee n krachte n veronderste ll e n dat hun schoolkin b lij ft b ij het onderwe rp ik ben eigenl ij k deren zo w e inig mee mak e n e n dat k ri ng h elem aal v a n mijn snoep id ee af gera akt ges pr e kke n over eige n erva rin ge n d aar door ik be s luit om e en teke nopdracht te ge ven va a k zo saai zijn mijn erv a ri n g is t ege nge over voo rdeuren iede ree n krijgt ee n n s s teld als iets me emaken niet b etekent naa r i6o moe r 1999 3 lange teksten zijn ni e t handig om te b espre ken wat me opvalt aan de teksten zijn de opsommingen van activiteiten dat is me e stal het geval met teksten die over de vakantie gaan ik besluit h e t proble e m van de ops om ming e n aan te pakken ik kopie er d e tekst van donny in zo n oplage dat er per twee kinde re n een exempla a r is het feest he t b ego n allemaal zo vo or het fees t gingen we ee rs t ee n z aal zoeken we waren overal zo een beetje gew eest uiteinde lij k hadde n we ee n zaal voor drie dawz vj 1 rd pt4v 4oy upj c j a nuari ifl appn b p 7r 0t el respit n e di e dag m oest ik in de ocht end eerst naar mi- jn ge loof h e qev 2oain ataqrtrm r daar g ing eerst iemand ee n lez ing h o ud e n toe n m oeste n we a lle maal vragen uit een t ijdsc h rift va n ons ge loof b ea nt woo rden te nmin s te als je dat won tj 7riatt i i eq 2u eh 1 en als je ant woo rd wil ge ve n m oet je j e vinger 7 v u kti a r o ci of je h a n d opsteken daarna g inge n we naa r huis ai n da a r ging ik m e t mijn b roer op de co mput er mijn b roe r h a d zelfge m aa kte ba ra s gemaa k t een pre tpark zijn g e w ees t of je b ee n h ebben en mijn b roe r had voo r h et feest cake gemaakt g e broken maa r als het ook k a n b e teke n e n iets het waren e r we l drie kleins waarn emen of ee n da g elijk se gebeurte d e meneer di e het fees t had georganisee rd had nis nau wk e urige r b e kijk en dan m a ke n juis t mij gevraag d om te prese nte re n met ee n a nder kindere n h ee l e rg v eel m ee de d eskundi g h eid m e isje van ta alvorme rs b es t aa t eri n zulk e kl eine erva toe n was h e t zo ve r we ginge n naar h et fees t ri n gen te herkennen in d e v e rhalen van kinde he t wa s heel l e uk ren en in hun e ig e n lev en om ze v ervolge ns mijn zus ging ni e t and e re m e isjes danse n om te z ette n in vragen di e bij ie deree n weer en er g inge n mensen zin- gen ni e uwe erv a ri nge n oproe p e n tijd en s ee n er wa ren e r oo k een paa r die g inge n actere n onvo o rb e re id e t aa lrond e zoal s hi e rbov e n he t was h eel leuk want sommige kindere n b es chrev en ma ak ik voo rtdure nd k euzes in gingen g o och e le n wi ss elwerking me t wat d e kinde ren inbre ngen en f oen g ingen we het opruim en en n aar huis e n puttend uit h e t arsenaal van werkvor- men die bij taalvorming ontwikk eld zijn d e kindere n zitten in tweetall en wa a r ze g raag een tekst preciezer maken in s amenw erken en die de l e erkra c ht s a men luci e met he n he eft afge sproke n ik lee s donny s teks t voor terwijl iedere e n meel ees t w e gaan van d e l ee rkra c ht van groe p 7 krij g ik ee n de versc hi

llende mom e nte n di e in d e te kst s tap e l teks t e n die d e kinderen de dag na d e zitten opzo eke n ik lees de ee rste vier zinnen kerstvakantie gesc hreven hebb e n het is d e nog ee n keer voor en vraag welke momenten bedo e ling dat ik same n met de kind e ren di e daarin zitte n ik geef als eers t e donny het tekst e n ga bespreken ik le es de teksten door woord hij noemt een zaal zoeken als een en sch ri k ee n be e tj e van de l e ngte erv an moment ik schrijf dat op het bord 1999 3 moer 161 we halen samen nog een paa r momenten in het alsg e meen is het zo dat je van de ui t d onny s tekst als hij n aar m ij n geloof kinderen krijgt waar je naar vraagt geef je zegt vraag ik w at hij daar mee b e doelt een ruim e algemene sc hrijfopdra cht a l s s chrijf donny kijkt me niet begrijpend a a n ik vraag een verhaaltj e over de vakantie dan krijg je wat hij bijvoorbe e ld thuis zegt als hij naar a lgemene te ksten d e kinderen voel e n zich zijn geloof gaat zeg j e ik ga naa r mijn door zo n opdr ac ht uitgenodigd om o ve r alles geloof het i s tijd om naar mijn geloof te wat ze in d e vakantie gedaan hebbe n te ga a n donny vert e lt dat hij zegt dat hij naar s c hrijven de t e k s ten gaan daardoor n e rgen s d e zaal gaa t op h e t bord sc hrij f ik n a ar de de di e pte in zaal ik vind h et bel a n grijk dat d e kinderen de tweetall e n zoek e n nu z elf verder naar pre c i es en gedetai ll e e rd over e e n erv arin g mom e nten in d e te ks t van d o nny na ee n schrijve n tijd- je s toppen we van elk twee tal ve rt elt ik gee f da arom s chrijfopdra c ht e n o v er kle i iemand welke mom e nte n er ge vonden zijn ne geb eurte ni ssen e n mom e nt en dat da a gt alle m o m e nte n schrijf ik op h e t bord kind e re n uit om op zo e k te ga an naa r di e een l ez ing wo o rd e n di e hun erv a ri ng h e t mees t duid e lijk vragen beantw oo rd en w ee rgeven tijdens dat zo e ke n ontdekk e n ze naar huis de mogelijkhe den v a n ta al een tek s t die broe r op computer b e gre pen en h e rke nd w ordt l e z e n z e m e t bro e r maakt bara s me er plezier d a t mo e digt h e t s c hrijv e n ver naar het feest volg ens w ee r aan er is een v er s chil tussen h e t z us d a n s t schrijve n o ver ee n erv arin g e n h e t s chrij v en m ensen z ingen v a n een verslag ov e r wat j e gedaan hebt in m ensen a c tere n ee n vak a ntie door met de ki nd eren in de kin d e re n gooche len ops omming van donny s t e k s t op zoek te opruim en ga a n naar mom enten ontd e kk e n ze dat v e r naar huis schil ik le g z e ni e ts uit o ve r ver schill e nde we kijk e n w elke kl e in e mom e nte n s amen s o o rt e n teks t e n en d e fun cti e daarva n ik laa t een wat grot e r moment vorm en ze he t al do ende ze lf ontdekk e n niet in hun de momenten ee n zaal zoek e n e n een z aa l ee ntj e ma a r s amen ik vraa g donny e en vinden e n e en l ez ing vrage n bean twoo rden en mom e nt t e ki e ze n wa ar hij gra a g ove r wil naar huis ga an vorme n s am e n h e t grot e vertell en e n sc hrijv e n donn y wordt zi ch moment in de za al zu s dans t men se n z ingen da ardoor be wu st van wat voor hem b el ang m ensen acte re n kind ere n gooch e l e n vorm e n s a rijk i s door t e s chrij ven w ord j e j e b e wu s t m e n h e t grote mome nt op h e t fees t bij op h e t v a n wat je b e zi g houdt door te ru g te kijken fees t passe n ook nog opruim e n en naar huis naar wat j e gesc hrev e n hebt word j e j e da ar ik vraag donny welk mom ent van d e lij s t no g me er b ewu s t va n dan ga j e ook mee r op h e t bord hij zi ch no g h eel go e d he ri nnert bewu st je woord e n kie ze n word je j e b e wus donny noemt drie mom enten ter va n ho e jij ta a l gebruikt en wilt gebruiken broer op co mpu ter broer maakt

baraszus danst ik vraag over welk moment hij een tekst zou willen schrijven
hij kies t broer maakt baras donny komt op de vertelstoel voor in de klas zit-
ten wij stellen hem vragen om hem te helpen zijn herinnering aan dat
moment helder naar boven te krijgen als niemand nog iets wil vragen gaat
donny naar zijn plaats terug hij weet nu precies waar hij straks een korte te-
kst over kan schrijven 162 moer 1999 3